

ставлення прокурора само по собі посприє. І кримінальне провадження можуть закрити.

Саме тому необхідно нарешті створити цілий інститут особистої відповідальності кожного представника сторони обвинувачення за неналежне або несвоєчасне виконання своїх процесуальних обов'язків, за безвідповідальне ставлення до них, навіть передбачити можливість кримінальної відповідальності, якщо така його бездіяльність матиме серйозні наслідки для кримінального провадження. Проте не просто запровадити цей інститут, а і створити механізми його ефективного застосування. Тільки це дасть змогу забезпечити належне виконання прокурорами своїх процесуальних обов'язків, бо заробітні плати їм вже підвищили, але це не сприяє, нажаль.

Список використаної літератури:

1. Ухвала ВАКС від 24.09.2020 (№ 991/6516/20). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91900911>
2. Ухвала АП ВАКС від 03.11.2020 (№ 991/6516/20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92699546>
3. Постанова ВС від 21.04.2021 (№ 991/6516/20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96484363>

Ключові слова: закриття кримінального провадження, прокурор, суд, підозрюваний, розумні строки, судове провадження.

Ключевые слова: закрытие уголовного производства, прокурор, суд, подозреваемый, разумные сроки, судебное производство.

Key words: closure of criminal proceedings, prosecutor, court, suspect, reasonable time, court proceedings.

РАКІПОВА ІННА ВАСИЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

КОМУНІКАТИВНА РІВНІСТЬ – СКЛАДОВА «ОБРАЗУ ПОТЕРПІЛОГО» В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ

Аксіологізація процесів комунікації в кримінальному провадженні, зокрема, кримінальної процесуальної комунікації потерпілого, покликана творити комунікативне бачення цінностей в межах конкретної правової реальності та взаємовідношення потерпілого в кримінальному процесі (як носія цінностей) з цією правовою реальністю, або ж іншими словами творити «образ потерпілого» в кримінальному

процесуальному праві, а ціннісні установки – невід’ємна складова такого образу.

Вивчення кримінального процесуального права як засобу комунікації є кроком до сучасного раціонального нормотворення правовідносин, а кримінальна процесуальна норма виступає кінцевим етапом становлення цінності у суспільній свідомості. В основі кожної кримінальної процесуальної норми лежить, закладена нормотворцем, певна цінність, що має гарантуватися та захищатися. В основі кримінальних процесуальних норм, що визначають право потерпілого на процесуальну комунікацію, закладені також основоположні цінності, що наповнюють його процесуальний статус глибинним змістом. І чи не основна з таких цінностей, на нашу думку, – комунікативна рівність.

Слід погодитися з тим, що ефективність комунікації у праві, в тому числі кримінальному процесуальному праві, визначається «рівнем реалізації нормативних принципів комунікації – справедливості, рівних прав і адекватного обов’язку у створенні симетричних взаємин та формальної толерантності, що передбачають гарантії забезпечення основних прав людини й громадянина» [1, с. 17].

Рівність поряд із свободою розглядається в історії філософської думки та юриспруденції як найважливіший компонент прав індивіда, ознака правової соціальної держави. Комунікативну рівність, вважаємо, слід досліджувати як окрему цінність кримінального процесуального права, а потерпілого в кримінальному провадженні – як активного носія та реалізатора такої цінності. Адже кримінально-процесуальна активність потерпілого – це вольова поведінка потерпілого, який, перебуваючи в рамках аксіосфери права, робить свідомо свій вибір. Таким чином, можливим є простежити шлях від ідеального сприйняття цінності до реалізації цінності, що стає благом.

Важливо, щоб «образ потерпілого» в кримінальному провадженні укорінився в нашому суспільстві не як образ «подвійної» жертви – жертви кримінального правопорушення та жертви різного роду прогалин/колізій, юридико-технічних помилок кримінального процесуального закону, а навпаки, аби цей образ природньо асоціювався виключно з ціннісними установками справедливості, рівності, правосуддя та правопорядку. Саме це ми й маємо на увазі, коли говоримо про еволюцію «образу потерпілого» в кримінальному процесуальному праві, до якої закономірно має привести еволюція самого кримінального процесуального закону. З цією метою й слід розвивати досліджувану проблематику.

Слід орієнтуватися в даному разі на ціннісне правове регулювання. Нормативне регулювання можна зрозуміти як регулювання «ззовні», шляхом встановлення загальнообов’язкових шляхів та засобів досягнення правового порядку, а ціннісне регулювання – це регулювання міжсуб’єктне, «зсередини», що відображає саму суть антропологізації правового розвитку. Тобто це внутрішній інтелектуальний свідомий аспект сприйняття права.

Тому підтримуємо ціннісну концепцію М. М. Алексеєва [2, с. 70-71], відповідно до якої визнання цінності – переважно юридичний акт, суть якого полягає у перенесенні правових явищ до моральної сфери; право

тоді є ефективним та реальним, коли воно несе в собі визнані цінності, тобто цінності, які діють не на рівні зовнішнього нав'язування, а стають внутрішнім моральним імперативом кожної окремої людини.

На нашу думку, комунікативна рівність як нормативна галузева (кримінально-процесуальна) цінність проявляється та може бути досліджена, зокрема, крізь призму еволюції «образу потерпілого» в кримінальному процесуальному праві, будучи однією з його ціннісних складових. Творення такого образу – поліпроблемне питання, розвідка якого в контексті правового людинорозуміння приводить до розуміння необхідності: синтезувати ціннісний досвід в аспекті правозахисної комунікації потерпілого в кримінальному провадженні; існування комунікативного балансу «праводекларування-правозабезпечення»; існування комунікативного балансу «публічне-приватне»; дослідження основ комунікативної кримінально-процесуальної активності потерпілого в кримінальному провадженні; дослідження права потерпілого на процесуальну комунікацію в кримінальному провадженні як фундаментального права, забезпечення якого означає захист прав та законних інтересів потерпілого в процесі; наскрізного мобільного тлумачення галузевих (кримінально-процесуальних) норм, що закріплюють процесуальний статус потерпілого в кримінальному провадженні.

Саме дослідження сучасного «образу потерпілого» в кримінальному процесуальному праві наводить на думку щодо необхідності вказати на комунікативну рівність як на конститутивну цінність, що має бути забезпечена нормотворцем. З метою охорони прав, свобод та законних інтересів потерпілого в кримінальному провадженні комунікативна рівність має означати забезпечену кримінальним процесуальним законом можливість потерпілого, його представника комунікувати в процесі на рівних правах зі стороною захисту. Лише в такому разі вона буде усвідомлена в соціумі як цінність, а комунікативний баланс «праводекларування-правозабезпечення» дозволить потерпілому ефективно реалізувати свої права, передбачені КПК України, та захистити свої інтереси.

Список використаної літератури:

1. Токарська А. С. Правова комунікація в контексті пост класичного право розуміння: автореф. дис.. докт.юрид.наук: 12.00.12 – філософія права. Київ. 2008. С. 12-18.
2. Алексеев М. М. Основы философии права. СПб. : Лань, 1999. 256 с.

Ключові слова: кримінальне провадження, кримінальне процесуальне право, потерпілий, комунікативна рівність.

Ключевые слова: уголовное производство, уголовное процессуальное право, потерпевший, коммуникативное равенство.

Key words: criminal proceedings, criminal procedural law, victim, communicative equality.